

Lausunto TEM-työryhmälle

27.5.2024

KUSTOS RY:N LAUSUNTO KOSKIEN SUUNNITELLUN HANKINTALAIN 15 §:N MUUTOKSEN VAIKUTUSARVIOINTIA

Taustaa

Suomen hallitus suunnittelee lain julkisista hankinnoista ja käyttöoikeuksista (jäljempänä ja edellä ”hankintalaki”) 15 §:n mukaiseen sidosyksikkösääntelyyn muutoksia.

Kustos ry haluaa tuoda esille TEM-työryhmälle, että 10% minimiomistusvaadetta koskeva KKV:n kyselytutkimus pitää sisällään sinällään arvokasta tietoa, mutta selvitys ei vielä täytä vaikutusarviolle vaadittuja osia.

Perustelut

Valtioneuvoston antaman Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:66, jäljempänä ”vaikutusarviointiohje”, s. 11-12) mukaisesti

”Lakien vaikutukset muodostuvat moninaisten vaikutusketjujen kautta. Vaikutusarviointi pyrkii varmistamaan, että valmisteltavat lait toteuttavat tarkoituksenmukaisella tavalla niille asetetut tavoitteet aiheuttamatta ennakoimattomia, ei-toivottuja vaikutuksia. Hyvin suunniteltu ja toteutettu vaikutusarviointi parantaa lainsäädännön laatua.

Vaikutusarvioinnin keskeisenä tavoitteena on vahvistaa päätöksenteon tietopohjaa tuottamalla eduskunnan ja valtioneuvoston päätöksenteon tueksi mahdollisimman luotettavia arvioita uudistusten erilaisista toteuttamisvaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista.

...

Vaikutusarvioinnin laajuus ja yksityiskohtaisuus on suhteutettava lainvalmisteluhankkeen sisältöön ja odotettavissa olevien vaikutusten merkittävyyteen. Monipuoliseen ja perusteelliseen vaikutusarviointiin tulee panostaa hankkeissa, joiden odotettavissa olevat vaikutukset ovat merkittäviä.

Vaikutusarvioinnille tulee varata riittävästi aikaa ja resursseja, jotta valmistelijoiden on mahdollista laatia sellainen vaikutusarviointi, josta päätöksentekijät saavat riittävän käsityksen esityksen olennaisista vaikutuksista. Ministeriön johto vastaa lainvalmistelun aikataulutuksesta ja resursoinnista.

Lainvalmistelun tietopohjaa ja poliittisen päätöksenteon taustalla olevia arvovalintoja ei tule sekoittaa keskenään. Vaikutusarvioinnin tehtävänä on laajentaa harkittavia ratkaisuvaihtoehtoja ja valmistelun tietopohjaa. Aito

ratkaisuvaihtoehtojen punninta edellyttää vaikutusarviointia valmistelun alusta alkaen.”

Hyvän lainvalmistelun mukaan vaikuttavuusarviossa tulisi olla huomioituna mm.

- muutoksen tavoite ja päämäärä
- toiminnalliset muutokset
- taloudelliset, ympäristölliset sekä muut yhteiskunnalliset vaikutukset, esim:
 - vaikutukset julkiseen talouteen ja kansantalouteen
 - vaikutukset kuntalaisiin, kuntiin, valtioon, viranomaisiin, yrityksiin
 - mahdolliset vaikutukset kuntien itsehallintoon, perustuslakiin, kunta- ja hyvinvointialuelakiin, hankintalakiin
- vaihtoehtoiset toteutustavat

Suomen hallituksen suunnittelemat hankintalain sidosyksikkösääntelyn muutokset ovat vaikutuksiltaan todella merkittävät. Omien laskelmiemme mukaan minimiomistusvaateen toteuttaminen aiheuttaa miljardiluokan muutuskustannukset hyvinvointialueille ja kunnille sekä nostaa pysyvästi kustannustasoa.

Muutoksella on myös merkittäviä negatiivisia vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden paikalliseen yhteistyöhön ja pieniin kuntiin, jotka tulee myös arvioida. Tällä hetkellä Inhouse-yhtiö on ainoa laillinen tapa, jolla kunnat ja hyvinvointialueet voivat tehdä yhteistyötä sekä hyödyntää yhteisiä resursseja.

Kustos ry:n käsityksen mukaan hankintalain muutokseen liittyvässä vaikuttavuusarviossa on toteutettu tähän mennessä seuraavat osat:

- KKV:n raportti, joka sisältää
 - taustatietoa inhouse-tilanteesta Suomessa
 - kysely sidosyksiköille, inhouse-yhtiöiden omistajille sekä yrityksille
 - yhteenveto näistä, raportti valmistuu viimeistään kesäkuun 2024 alussa
- kolme kuulemistilaisuutta sidosryhmille 14.12.2023, 19.1.2024, 17.4.2024
- Kustos ry TEM-työryhmän kokouksessa kuultavana 17.4.2024, puheenvuoron pituus 10 min, mukana 4 yhtiötä

Edellä mainitut osat eivät mitenkään ole riittäviä lainmuutosten vaikutusten arvioinneiksi, sillä kyseessä on edellä mainitulla tavalla taloudellisesti ja toiminnallisesti erityisen merkittävä lainsäädännön muutos.

Johtopäätökset

Edellä mainituin perustein hankintalain muutokseen liittyvä vaikutusarviointi ei ole ollut riittävällä tasolla lainmuutokset merkittävyyteen nähden.

Toteamme, että selvitystyötä tulee vielä jatkaa eikä nykyisen tutkimuksen perusteella vielä voida tehdä lakia koskevia linjauspäätöksiä.

Kustos ry, hallitus